



Kúria végzése

Az ügy száma: Bfv.I.1001/2024/9.
A határozat szintje: felülvizsgálat
A tanács tagjai: Dr. Gimesi Ágnes, tanácselnök
Dr. Tuba István Krisztián, előadó bíró
Dr. Domonyai Alexa, bíró
Dr. Gunyecz Zoltán, bíró
Dr. Kardos Andrea, bíró

Az eljárás helye: Budapest
Az eljárás formája: tanácsülés
Az ülés napja: 2025. március 25.
Az ügy tárgya: kifosztás büntette és más bűncselekmények
Terhelt(ek): terhelt1 és társai (terhelt1 I. rendű terhelt)

Elsőfok: helységi Járásbíróság, 11.B.73/2022/85., ítélet, tárgyalás
2023. december 12.
Másodfok: Gyulai Törvényszék, 12.Bf.65/2024/18., ítélet, nyilvános ülés,
2024. május 8.

Az indítvány előterjesztője: az I. rendű terhelt védője
Az indítvány iránya: az I. rendű terhelt javára

Rendelkező rész

A Kúria a kifosztás büntette és más bűncselekmények miatt terhelt1 és társai ellen folyamatban volt büntetőügyben terhelt1 I. rendű terhelt védője által előterjesztett felülvizsgálati indítványt elbírálva a helységi Járásbíróság 11.B.73/2022/85. és a Gyulai Törvényszék mint másodfokú bíróság 12.Bf.65/2024/18. számú ítéletét hatályában fenntartja.

A Kúria végzése ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye. Ebben az ügyben az indítvány előterjesztője, valamint azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

Indokolás

[1] I. A helységi Járásbíróság a 2023. december 12. napján kelt 11.B.73/2022/85. számú ítéletével terhelt I. rendű terheltet bűnösnek mondta ki társtettesként elkövetett kifosztás büntetésében [a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 366. § (1) bekezdés c) pont és (2) bekezdés b) pont], társtettesként elkövetett csalás büntetésében [Btk. 373. § (1) bekezdés 1. fordulat és (4) bekezdés c) pont], társtettesként elkövetett közokirattal visszaélés vétségében [Btk. 346. § (1) bekezdés a) pont], valamint csalás vétségében [Btk. 373. § (1) bekezdés 1. fordulat és (2) bekezdés a) pont]. Ezért őt – halmazati büntetésül, mint különös visszaesőt – 4 év, börtön fokozatú szabadságvesztés büntetésre és 6 év közügyektől eltiltásra ítélte. Megállapította, hogy az I. rendű terhelt legkorábban a kiszabott szabadságvesztés büntetés háromnegyed részének kitöltését követő napon bocsátható feltételes szabadságra. Rendelkezett a polgári jogi igényről, a lefoglalt dolgokról, az illeték és a bűnügyi költség viseléséről is.

[2] A kétirányú fellebbezések folytán eljáró Gyulai Törvényszék mint másodfokú bíróság a 2024. május 8. napján meghozott 12.Bf.65/2024/18. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét az I. rendű terhelt vonatkozásában megváltoztatta, őt a kifosztás büntette, a csalás büntette és a csalás vétsége tekintetében mint különös visszaesőt, az okirattal visszaélés vétsége tekintetében mint visszaesőt tekintette elítéltnak, továbbá vele szemben 180.000 forint összegre vagyonekbeosztást is elrendelt. A polgári jogi igény elbírálására és az illeték fizetésre vonatkozó rendelkezéseket mellőzte. Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét terhelt I. rendű terhelt vonatkozásában helybenhagyta azzal, hogy a közbizalom elleni bűncselekmény helyes megnevezése társtettesként elkövetett okirattal visszaélés vétsége.

[3] A jogerős ítélettel megállapított, a felülvizsgálattal érintett tényállás (I/A-B. tényállási pont) lényege a következő.

[4] A három terhelt egymás hozzátartozói, akik a vádbeli időben közös ingatlanban éltek és állattenyésztéssel foglalkoztak.

[5] Az 1947. évben született sértettl sértett cukorbetegséggel, vérnyomásproblémákkal küzd, kis mértékben feledékeny, egyedül élt. Ebben az időszakban nem szedte a cukorbetegsége miatt felírt gyógyszereket, ami miatt rossz volt a közérzete is.

[6] Az I/A. tényállási pontban foglalt tényállás(rész) szerint 2020. április 20. napján a három terhelt, valamint az ügyben nem szereplő társuk a sértett helységi otthonánál megjelent, hogy az ott lakó sértettet tévedésbe ejtse és kárt okozzon. Beszélgetni kezdtek a sértettel, és arról érdeklődtek, hogy van-e eladó jószág. A sértett nemleges válasza után terhelt I. rendű terhelt közölte sértettel, hogy van egy közel 2 mázsás magyar tarka – helyesen – bikaborjúja, amit 110.000 forintért eladna a sértettnek. Ez azonban az I. rendű terhelt részéről valótlan állítás volt, nem állt szándékukban ilyen adásvételt lebonyolítani.

[7] A sértett az ajánlatot elfogadta, majd előlegként átadott 10.000 forintot az I. rendű terheltnek. Abban állapodtak meg, hogy az ügylet tárgyát képező borjút a terheltek rövid időn

belül leszállítják a sértett lakóhelyére. Eerre azonban nem került sor, ezzel a sértettnek 10.000 forint kárt okoztak, ami a nyomozás során megtérült.

[8] Az I/B. tényállási pontban írtak szerint még ugyanezen a napon az I. rendű, a II. rendű terhelt és társuk ismét megjelent a sértett helységi lakóhelyén, azonban a bikaborjút nem vitték magukkal, hanem a tulajdonukat képező, 100.000 forint értékű pónival érkeztek. terhelt1 I. rendű terhelt a sértettnek valótlánul azt állította, hogy van erre a pónira egy vevőjük, aki azonban tőlük nem hajlandó azt megvenni, ezért a sértettnek kellene közreműködnie az eladásban.

[9] Ezután rövid időn belül megérkezett a helyszínre terhelt2 III. rendű terhelt és a nyomozás során ismertté nem vált férfitársa, akik terhelt1 I. rendű és terhelt3 II. rendű terhelttel, valamint egyéb érdekelt1nal egyezkedni kezdtek, azonban ezt az üzleti tárgyalást valójában csak színlelték. Mindezek felül nem magyar nyelven beszéltek, így a sértett azt nem is értette.

[10] Néhány perc elteltével az I. rendű terhelt közölte a sértettel, hogy az ügylet miatt adjon 100.000 forintot a vele lévő egyik fiának, a sértett az I. rendű terhelt erőszakos fellépése és nyomásgyakorlása miatt át is adta ezt az összeget a II. rendű terheltnak vagy egyéb érdekelt1nak. Az I. rendű terhelt azt is közölte a sértettel, hogy ne problémázzon, mert a borjút is meg fogja kapni.

[11] Ezután az I. rendű terhelt kiabálva és szitkozódva további 10.000 forintot követelt a sértettől „míta” pénzként, aki ennek nem akart eleget tenni, de végül – az I. rendű terhelt viselkedése miatt – további 5.000 forintot átadott. A III. rendű terhelt odalépett a sértetthez, és a megtevesztés megerősítése érdekében, foglalo címén átadott 20.000 forintot neki azzal a valótlán állítással, hogy holnap elszállítják a pónit, aminek a vételárát terhelt1 I. rendű terhelttel 350.000 forintban határozták meg. Ezek után terhelt2 III. rendű terhelt és a társaságában lévő ismeretlen férfi távozott a helyszínről.

[12] Már a fenti megbeszélések során a terheltek többször is érdeklődtek a sértett tulajdonát képező, 200.000 forint értékű sárga csikó iránt, majd az I. rendű terhelt felvetette, hogy a sértett ezt a csikót cserélje el a pónira. A sértett azonban határozottan közölte az I. rendű terhelttel, hogy nem érdekli őt a póni, és a csikót sem kívánja értékesíteni. Azonban az I. rendű, II. rendű terhelt, valamint egyéb érdekelt1 is folyamatosan gyözködtek a sértettet, és emiatt a sértett végül bement a házába, hogy a csikó lóútlevelet magához vegye és megmutassa.

[13] Ez meg is történt, a lóútlevelet ekkor az I. rendű terhelt még visszaadta a sértettnek, és amikor a sértett rövid idő múlva, ismeretlen okból ismét bement a házba, a lóútlevelet a terheltek által jól látható helyen, egy lovaskocsin hagyta. Mire a sértett ismét kilépett a házból, akkorra már az I. rendű, a II. rendű terhelt, valamint egyéb érdekelt1 az általuk hozott pónit az autóról leszállították, és a sértett tulajdonát képező csikót a gépkocsira terelték azért, hogy azt elvigyék. Ezenkívül elvették a sértett tulajdonát képező csikó lóútlevelet is, beszálltak az autóba, és távoztak a helyszínről. A sértettnek ideje és esélye sem volt tiltakozni, de aktuális állapota miatt az elvitelt megakadályozni sem tudta volna.

[14] II. A bíróság jogerős, vádról rendelkező ügydöntő határozatával szemben az I. rendű terhelt védője nyújtott be felülvizsgálati indítványt, a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be. 648. § a) pontjára és a 649. § (1) bekezdés b) pont ba) alpontjára alapítottn.

[15] Álláspontja szerint az alapügyben eljáró bíróságok az irányadó tényállás alapján törvénysértően állapították meg az I. rendű terhelt bűnösségét a kifosztás büntetében, mivel az vagy lopás büntetnének [Btk. 370. § (1) bekezdés és (3) bekezdés b) pont ba) alpont] vagy csalás vétségének [Btk. 373. § (2) bekezdés a) pont] minősülhet. Lopás minősítés esetén

pedig abba a közokirattal visszaélés vétsége minősítő körülményként beleolvad, így annak megállapítását is törvénysértőnek tartotta.

[16] Kifejtette, hogy emiatt, illetve az elkövető társadalomra veszélyességének csekélyebb fokára tekintettel az I. rendű terhelttel szemben kiszabott büntetés kirívóan magas, és a büntetéskiszabási elveknek nem felel meg, vele szemben a büntetési célok eléréséhez elegendő végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés büntetés kiszabása is.

[17] Sérelmezte, hogy az eljáró bíróságok ítéletük meghozatalakor nem vették figyelembe a Kúria 3/2013. BJE határozatának II/11. pontjában foglaltakat és a BH 2020.169. számú határozat elvi tartalmát.

[18] Előadta, hogy a kifosztás esetében a tényállás „önkéntes ténymegállapítással létrehozott”. Rámutatott, hogy a tényállás 1/A. és 1/B. pontja szerinti cselekmények egyazon napon történtek, így – az azonos szándéokra és az egymásra épülő elkövetési magatartásra tekintettel – a két részcselekményt egy cselekményként kell minősíteni. Ez esetben vagy a csalás büntette és azzal együtt az okirattal visszaélés vétsége vagy az ún. fondorlatos lopás állapítható meg, amelybe pedig az okirattal visszaélés beolvad.

[19] Kifejtette, hogy a nyomozati iratok közt sem lelhetők fel egészségügyi dokumentumok, az elsőfokú bíróság pedig minden egyéb bizonyítás, így igazságügyi orvos szakértői, pszichológusi vagy pszichiátriai szakvélemény beszerzése nélkül, „alapvetésként” fogadta el, hogy a sértett vérnyomásproblémái, cukorbetegsége, egyedülléte és enyhe feledékenységé miatt a bűncselekmény felismerésére vagy elhárítására, megakadályozására képtelen volt. Kifogásolta azt is, hogy az eljáró bíró – a távmeghallgatás útján tartott tárgyalásra tekintettel – a sértettel nem is találkozott személyesen, így „látatlanban”, ezirányú szakképesítés nélkül döntött egy kiemelkedően fontos kérdésben.

[20] A BH 2020.169. számú eseti döntésre hivatkozással kifejtette, hogy önmagában a sértett életkora nem alapozhatja meg a bűncselekmény felismerésére, illetve elhárítására való korlátozott képességet, ennek minősítő körülményként történő megállapítását. A 3/2013. BJE jogegységi határozatra hivatkozva pedig sérelmezte, hogy a sértett mentális és fizikai állapotára vonatkozó bizonyítás szerinte teljes egészében elmaradt az alapeljárásban.

[21] A sértettel kapcsolatban előadta, hogy az elkövetés idején 73 éves volt, tanyáján egyedül élve és dolgozva több évtizedes tapasztalattal rendelkező állattartással, állatok adásvételével és feldolgozásával kapcsolatban. Kifejtette, hogy a sértett tényállásban rögzített magatartása sem arra utal, hogy állapota miatt ne fogta volna fel a bűncselekmény elkövetését, sokkal inkább arra, hogy egyszerűen csalás áldozta lett. Rámutatott, hogy a sértett maga is úgy értékelte, hogy őt becsapták, az eljárás során nem hivatkozott arra, hogy ne lenne képes a körülötte zajló események felfogására, mentális, pszichés betegséget nem jelzett. Mindezek a védő megítélése szerint egyaránt azt támasztják alá, hogy kifosztás helyett csalás vétsége valósult meg.

[22] A védő sérelmezte azt is, hogy a másodfokú bíróság a fellebbezésében foglaltakat érdemi indokolás nélkül figyelmen kívül hagyta. A másodfokú bíróság ítéletének [45] bekezdésére utalva egyértelműnek tartotta, hogy a tényállás szerint a sértett nem volt jelen az állatok kicserélésénél, valamint a lóútlevél elvételénél. Hivatkozott arra is, hogy az elsőfokú bíróság ítélete szerint „a sértettnek ideje és esélye sem volt tiltakozni, de aktuális állapota miatt az elvitelt megakadályozni sem tudta volna”. A védő szerint ebből az következik, hogy a sértett nem az állapota miatt nem tudott tiltakozni, hanem erre egyszerűen ideje és esélye sem volt, hiszen a házában tartózkodott.

[23] Mindezek alapján az I. rendű terhelt védője indítványozta, hogy a Kúria a jogerős ítéletet változtassa meg, az I. rendű terhelt bűnösségét a kifosztás büntette helyett vagy a Btk. 370. § (1) bekezdés és (3) bekezdés b) pont ba) alpontjába ütköző lopás büntetében vagy a

Btk. 373. § (2) bekezdés a) pontjába ütköző csalás vétségében állapítsa meg, mellőzze a közokirattal visszaélés vétségének megállapítását, a kiszabott büntetést pedig – a csekély értékű elkövetésre, a kár megtérülésére, az időmúlásra, az elkövető korára és egészségi állapotára is tekintettel – lényegesen enyhítse.

[24] 2. A Legfőbb Ügyészség BF.1132/2024/2. számú átiratában az I. rendű terhelt védőjének indítványát alaposnak tartotta.

[25] Rámutatott, hogy a felülvizsgálatban a tényállás támadhatatlansága nem jelenti azt, hogy a hiányzó ténymegállapításnak ne lenne jelentősége, hiszen az irányadó tényállásnak rögzítenie kell minden releváns tényt, enélkül a sérelem anyagi jogi. Annak megállapítása, hogy a passzív alany a bűncselekmény felismerésére vagy elhárítására idős koránál vagy fogyatékosságánál fogva korlátozottan képes személynek minősül, nem szakértői kompetencia, az ugyanis a lefolytatott bizonyítási eljárás alapján bírói mérlegelés tárgya. Ezért a szakértő kirendelésének elmaradását nem tartotta sérelmezhetőnek, de egyébként is – a tényállás támadhatatlanságára figyelemmel – a felülvizsgálatban tilalmazottnak tekintette.

[26] Kifejtette, hogy az irányadó tényállás rögzíti a sértett életkorát, cukorbetegségét, vérnyomásproblémáit, kismértékű feledékenységet is, továbbá azt, hogy a cukorbetegségére szedett gyógyszereket nem szedte be, emiatt az elkövetés idején a közérzete rossz volt, mindezek pedig – az ügyészség szerint – „objektív alapnak” tekinthetők annak megállapításához, hogy a bűncselekmény felismerésére vagy elhárításánál idős koránál vagy fogyatékosságánál fogva korlátozottan képes személy-e. Ezt kell összevetni az ügy sajátosságaival és konkretizálni az adott helyzetre, az erre vonatkozó tényeket pedig a tényállásban rögzíteni szükséges. Álláspontja szerint a tényállás e körben hiányos, mert abból nem derül ki, hogy a sértett objektív jellemzői befolyásolták-e az elkövetéskori élethelyzetet, a sértett képes volt-e azt reálisan felmérni, felismerni és ennek megfelelő magatartást tanúsítani.

[27] Utalt arra is, hogy a sértett által a megtévesztés hatására átadott pénzre elkövetett cselekményektől különbözik a sértett csikójának eltulajdonításával elkövetett vagyon elleni cselekmény, mivel előbbi esetben a sértett a tévedésbe ejtés hatására maga adta át a kért összegeket, míg utóbbi esetben a birtokállapot megváltozását, a sértett tudta nélkül az I. rendű terhelt hozta létre. E körben utalt a BH 2025.3. számú és a BH 2024.176. számú eseti döntésre is.

[28] Álláspontja szerint a cukorbetegség és az arra felírt gyógyszer beszedésének elmaradása miatti rossz közérzet, illetve a vérnyomásprobléma nem a szellemi képesség csökkenését jelenti, hanem a testi teljesítőképességre van kihatással. Bár az irányadó tényállás szerint a sértett kis mértékben feledékeny is volt, ez nem a megtévesztés felismerésében korlátozottságot jelenti, hanem a már megtörtént események felidézésének nehézségét. Rámutatott, hogy az elsőfokú bíróság ítéletének [103] bekezdése rögzíti, hogy a sértett szellemileg ép volt, a [92] bekezdés szerint pedig a vallomása következetes.

[29] A csikó eltulajdonításával kapcsolatban jelentőségét tulajdonított annak is, hogy az elvételre akkor került sor, amikor a sértett visszament a házba, miközben a lóútlevelet a terhelték által jól látható helyen hagyta. Kifejtette, hogy a gépkocsira már felterelt állat elvitelének megakadályozása, az azzal való elhajtás megghiúsítása a nem időskorúak részéről sem várható el. Hangsúlyozta, önmagában az a tény, hogy a terhelték kezdettől fogva fennálló csalárd szándéka miatt az általuk tévedésbe ejtett sértett valóságtudata téves, nem alapozza meg a sértett speciális alanyiságát.

[30] Mindezek alapján úgy foglalt állást, hogy az irányadó tényállás I/A. pontja szerinti cselekmény a Btk. 373. § (1) bekezdésbe ütköző és a (2) bekezdés a) pontja szerinti tástettesként elkövetett csalás vétségének minősül, a tényállás I/B. pontja szerinti

(rész)cselekvőség, amely a 200.000 Ft értékű csikó és az ahhoz tartozó lóútleveél elvételében nyilvánult meg, a Btk. 370. § (1) bekezdésbe ütköző, és a (2) bekezdés b) pont be) alpontra figyelemmel, a (3) bekezdés b) pont ba) alpontja szerint társtettesként elkövetett lopás büntettének minősül.

[31] A kiszabott büntetés vonatkozásában, a BH 2024.29. számú elvi döntésre utalással kifejtette, hogy a helyes minősítés szerinti büntetési tételkeret az I. rendű terhelt vonatkozásában 3 hónaptól 6 év 9 hónapig terjed, amelynek középértéke 3 év 6 hónap, ezért a kiszabott 4 év tartamú szabadságvesztés büntetés nem felel meg a helyes minősítésű bűncselekmény tárgyi súlyának, a középértéket meghaladó büntetés törvénysértő.

[32] Minderre tekintettel indítványozta, hogy a Kúria a helységi Járásbíróság 11.B.73/2022/85. számú és a Gyulai Törvényszék mint másodfokú bíróság 12.Bf.65/2024/18. számú ítéletét, a Be. 662. § (2) bekezdés b) pontja alapján az I. rendű terhelt vonatkozásában változtassa meg, a vele mint különös visszaesővel szemben kiszabott szabadságvesztés és a közügyektől eltiltás tartamát enyhítse, egyebekben pedig a megtámadott határozatot hatályában tartsa fenn.

[33] 3. A védő a Legfőbb Ügyészség átiratára tett észrevételében a felülvizsgálati indítványát fenntartotta, a Legfőbb Ügyészség érvelésével egyetértett azzal, hogy a megfelelő minősítés mellett – az I. rendű terhelt rendkívül megromlott egészségi állapotára figyelemmel – végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés büntetés kiszabását indítványozta.

[34] **III.** A felülvizsgálati indítvány az alábbiak szerint nem alapos.

[35] A Be. XC. Fejezetében szabályozott felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, amelynek a lefolytatására kizárólag a törvényben meghatározott okok alapján kerülhet sor.

[36] A Be. 648. §-a értelmében felülvizsgálatnak a bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozata ellen a) a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt, b) eljárási szabálysértés miatt, c) az Alkotmánybíróság vagy nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv határozata alapján, d) a Kúria Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozatától való eltérés esetén van helye.

[37] A törvény tételesen megjelöli azokat az okokat, amelyekre hivatkozással e rendkívüli jogorvoslatnak helye van. A felülvizsgálatot megalapozó büntető anyagi jogsértéseket a Be. 649. § (1) bekezdése, az eljárási szabálysértéseket e törvényhely (2) bekezdése határozza meg.

[38] 1. A Kúria a jogerős ügydöntő határozatot – a (6) bekezdésben meghatározott kivétellel – csak a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott részében és csak a felülvizsgálati indítványban meghatározott ok alapján bírálja felül [Be. 659. § (5) bekezdés]. A felülvizsgálati indítványra is vonatkozik, hogy a bíróság a beadványokat tartalmuk szerint bírálja el.

[39] A védő a felülvizsgálati indítványát a Be. 648. § a) pontjára alapította, amely szerint felülvizsgálatnak a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt is helye van. Emellett speciális okként a Be. 649. § (1) bekezdés b) pont bb) alpontját jelölte meg. E pont alapján azonban az anyagi jogszabálysértéssel érintett törvénysértő intézkedés felülvizsgálatára van lehetőség, az I. rendű terhelttel szemben azonban a jogerős ítélettel nem intézkedést alkalmazott a bíróság, hanem büntetést szabott ki, amelynek enyhítésére irányult a felülvizsgálati indítvány. A felülvizsgálati indítvány ezért helyesen, a tartalma szerint a törvényhely b) pont ba) alpontjára alapított, amit a Kúria a következők szerint vett figyelembe.

[40] A felülvizsgálati indítványban – tartalma szerint – benne foglalt, a Be. 649. § (1) bekezdés b) pont ba) alpontja szerinti okból, a büntető anyagi jog szabályainak megsértése

miatt felülvizsgálati indítvány terjeszthető elő, ha a bíróság a büntető anyagi jog szabályainak megsértésével, a bűncselekmény törvénysértő minősítése miatt, illetve a Btk. más szabályának megsértésével szabott ki törvénysértő büntetést. A felülvizsgálati indítványban valamennyi, a terhelttel szemben megállapított bűncselekmény minősítése vitatható.

[41] A védő a felülvizsgálati indítványában kifejezetten és kizárólagosan a kifosztás büntette (I/B. tényállási pont) vonatkozásában vitatta a cselekmény minősítését azzal, hogy az – vagyilagosan – csalás vétségeként vagy lopás büntetteként minősül. Vagyis az I/A-B. tényállási pontban leírt, a jogerős ítélet szerint a Btk. 373. § (1) bekezdés 1. fordulatába ütköző, de a (4) bekezdés c) pontja szerint – a bűncselekmény felismerésére vagy elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személy sérelmére elkövetett – csalás büntetteként minősülő, a kifosztás büntetével anyagi halmazatban álló bűncselekményt a felülvizsgálati indítvány nem érintette.

[42] Ugyanakkor a Legfőbb Ügyészség átiratában kifejtette, hogy a felülvizsgálati indítvány által felhozott anyagi jogszabálysértés, vagyis annak téves megállapítása, hogy a vagyon elleni erőszakos bűncselekmény sértette a bűncselekmény felismerésére vagy elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személynek minősült, az ettől elkülönülten megvalósult csalási cselekmény kapcsán is fennáll. Az ügyészi indítvány ennek megfelelően tartalmazta azt, hogy az I/A-B. tényállási pontban foglalt valamennyi rész-cselekmény helyes minősítése társtettesként elkövetett csalás vétsége és azzal halmazatban társtettesként elkövetett lopás büntette.

[43] A védő a Legfőbb Ügyészség átiratára tett észrevételében – korábbi érvelését is fenntartva – az ügyészség által kifejtettekkel egyetértett, az ügyészség által indítványozott szankció nemének kivételével.

[44] A Kúria a védő ezen nyilatkozatát akként értelmezte, hogy a felülvizsgálati indítványa kiterjed a csalás büntette minősítő körülményére is, vagyis e bűncselekmény minősítését is sérelmezi, ugyanazon anyagi jogszabálysértés (a sértett speciális tulajdonsága mint törvényi tényállási elem) kapcsán. Erre figyelemmel a Kúria az I. rendű terhelt I/A-B. pontokban foglalt, sértettl sértett sérelmére elkövetett, vagyon elleni cselekményeinek minősítését egységesen vette vizsgálat alá.

[45] 2. A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslati jellegéből következik a Be. 659. § (1) bekezdése szerinti szabály, amelynek értelmében a felülvizsgálati eljárásban a jogerős ügydöntő határozatban megállapított tényállás az irányadó, a bizonyítékok ismételt egybevetésének, eltérő értékelésének, valamint bizonyítás felvételének nincs helye. A Be. 650. § (2) bekezdése pedig kimondja, hogy a felülvizsgálati indítványban a jogerős ügydöntő határozat által megállapított tényállás nem támadható.

[46] Ez azt jelenti, hogy felülvizsgálat során a jogerős határozatban megállapított tényállás megalapozottsága, a bizonyítékok mikénti mérlegelése nem vizsgálható, az eljáró bíróság által levont jogi következtetések – így a bűnösség megállapításának és a cselekmény jogi minősítésének helyessége – kizárólag az irányadó tényállás alapulvételével bírálható el (BH 2004.102.).

[47] A felülvizsgálat során tehát nem vizsgálható az sem, hogy az eljáró bíróságok a tényállás tisztázása érdekében milyen bizonyítást folytattak le, az indokolt volt-e, további bizonyításnak esetlegesen helye volt-e. Ezért a felülvizsgálati indítványnak a sértett egészségi, szellemi állapotára vonatkozóan igazságügyi szakértői vélemény beszerzésének és a bizonyítás tárgyává tételének elmaradását kifogásoló része a törvényben kizárt.

[48] A Kúria utal arra is, hogy a másodfokú bíróság helyesen rögzítette a bűncselekmény felismerésére vagy elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személy kérdése kapcsán, hogy ennek eldöntése nem szakértői kérdés. Büntetőjogi

fogalomról, a minősítő körülmény megállapíthatóságáról mint tényeken alapuló jogkérdésről van szó, ami bírói mérlegelés tárgya, és a lefolytatott bizonyítási eljárás során felmerült valamennyi releváns körülmény mérlegelése alapján kell állást foglalni annak fennforgásáról {Kúria Bfv.II.958/2023/18. (BH 2024.176. [48] bekezdés)}.

[49] Ugyancsak a bizonyítékok mérlegelésének, ekként a tényállás felülvizsgálati eljárásban meg nem engedett támadása annak sérelmezése, hogy a bíróság a sértettet a tárgyaláson nem hallgatta ki, illetve, hogy a sértett egészségi állapota (betegségei) orvosi iratokkal nem alátámasztottak. A felülvizsgálati indítvány tehát ebben a részében is a törvényben kizárt.

[50] 3. A Btk. 366. § (1) bekezdés c) pontja szerint kifosztást valósít meg az is, aki idegen dolgot jogtalan eltulajdonítás végett védekezésre képtelen, illetve a bűncselekmény felismerésére vagy elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személytől elvesz.

[51] A Btk. 366. §-ában szabályozott kifosztás védett jogi tárgya a tulajdonjog és a cselekvési szabadság. A kifosztásnak a törvényi szabályozás értelmében három alapesete van, mindhárom alakzatának közös elkövetési magatartása a dolog elvétele.

[52] A kifosztás Btk. 366. § (1) bekezdés c) pontja szerinti fordulata két speciális passzív alanyi kört szabályoz; egyrészt a védekezésre képtelen személyt, akinek nem a tettes idézte elő ezt az állapotát, továbbá a bűncselekmény felismerésére vagy elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személy körét. A kifosztás harmadik alapesete megállapítása szempontjából tehát annak van jelentősége, hogy a passzív alany (sértett) védekezésre képtelen személy (1. fordulat), illetve állapotánál fogva csak korlátozottan képes a bűncselekmény felismerésére, vagy elhárítására (2. fordulat).

[53] A jogalkotó az utóbbi sértetti kör kapcsán a csalás büntette vonatkozásában minősítő körülményt határozott meg. Így aki jogtalan haszonszerzés végett a bűncselekmény felismerésére vagy elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személyt ejt tévedésbe, vagy tart tévedésben, és ezzel kárt okoz, a csalás súlyosabban minősülő esetét valósítja meg [Btk. 373. § (1) bekezdés, (4) bekezdés c) pont]. Azaz a két bűncselekmény (kifosztás és csalás) kapcsán ugyanazon körülmény játszik szerepet, de míg a kifosztás esetén ez a dolog elvételét teszi lehetővé (könnyebbé), addig a csalás esetén ez a megtévesztés során játszik hasonló szerepet, aminek a következtében a dolgot maga a sértett adja át.

[54] A Legfőbb Ügyészség az átiratában helyesen utalt arra, hogy – akár az alaptényállás eleme, akár minősítő körülmény – az ítéleti tényállásnak tartalmaznia kell azokat a jogilag releváns tényeket, amelyek alapján a passzív alany speciális minősége mint jogkérdés megállapítható, eldönthető. E körben sem elegendő pusztán a törvényszöveg tényállásban rögzítése.

[55] Ezért a bűncselekmény minősítése szempontjából közömbös, hogy az elsőfokú bíróság – a másodfokú bíróság kiegészítésével – a tényállás végén azt rögzítette, hogy az I. rendű és II. rendű terhelt „egymás tevékenységéről tudva, egymást segítve, közösen valósították meg a sértett tévedésbe ejtését, illetve állapotának kihasználását a csikó jogtalan elvétele során” {helységli Járásbíróság 11.B.73/2022/85/III. számú ítélete [46] bekezdés és Gyulai Törvényszék 12.Bf.65/2024/18. számú ítélete [20] bekezdés}.

[56] Az elsőfokú bíróság az ítélete tényállásában – a törvény szövege (a felismerésére vagy elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozott képesség) idézése mellett –tényszerűen rögzítette a sértett születési idejét, amelyből az elkövetéskor idős kora megállapítható, valamint a krónikus, sorsszerű, de a szellemi teljesítőképességét nem érintő betegségeire vonatkozó adatokat, valamint azt, hogy a cukorbetegségére felírt gyógyszereit

nem szedte, ezért a cselekménysor idején „rossz volt a közérzete is”. Ezen túl azonban a tényállás a sértett elkövetéskori aktuális egészségi állapotát, ebből, illetve életkorából fakadó olyan tény nem rögzített, ami a sérelmére elkövetett bűncselekmények elkövetését lehetővé tette vagy elősegítette volna.

[57] A bűncselekmény felismerésére vagy elhárítására korlátozottan képes, aki a mentális és fizikai állapota miatt azt az élethelyzetet, amit éppen átél, amibe éppen került, nem, vagy csak korlátozottan képes reálisan felmérni, felismerni, és ennek megfelelő magatartást tanúsítani.

[58] A kifosztás büntette ezen alapesetének (és a csalás minősített esete) szabályozásából következően e korlátozottságnak kizárólag a sértett életkorából vagy fogyatékoságából kell erednie. A sértett életkora, illetve a tényállásban rögzített krónikus, de mentális képességeit nem érintő betegségei azonban önmagukban nem vezetnek e bűncselekmény megállapításához. Azt is meg kell jegyezni, hogy a különféle krónikus betegségek, illetve a „rossz közérzet”, mint valamely betegség tünete, önmagában nem azonosítható a fogyatékosággal. A „kis mértékű feledékenységi” pedig szintén nem önmagában, hanem a cselekmény konkrét elkövetési módja, lefolyása alapján, azzal összefüggésben nyerhet jelentőséget, akkor, ha az elkövetést lehetővé tette, vagy legalább megkönnyítette.

[59] A Kúria korábbi eseti döntésében, a csalás büntette kapcsán már rögzítette, hogy a szóban forgó minősített eset beiktatásával a jogalkotó nem állított fel vélelmet arra, hogy az idős emberek pusztán a koruknál fogva könnyebben megtéveszthetők. Ugyanis nem önmagában az idős kor vagy a fogyatékoság a minősített eset alapja, az ilyen személy nem védekezésre (felismerésre, elhárításra) képtelen, az életkor vagy a fogyatékoság csupán a minősített eset objektív alapja. A Kúria álláspontja az, hogy ha a jogalkotó e vonatkozásban vélelmet kívánt volna felállítani, akkor elegendő lett volna – egy sorban a védekezésre képtelen személlyel – az idős korú vagy fogyatékos sértett sérelmére elkövetést minősített esetként szabályozni. Azzal azonban, hogy a törvény további feltételhez köti a minősített eset megállapítását, a bíróságra azt a kötelezettséget hárítja, hogy erre a körülményre nézve folytasson le bizonyítást, és mérlegelje, miszerint a sértett állapota alapot ad-e a korlátozott felismerési és elhárítási képesség kimondására {Kúria Bfv.III.592/2019/12. (BH 2020.169.) [20]-[21] bekezdés}.

[60] Nem kifosztás, hanem lopás bűncselekménye valósul meg akkor, ha a terhelt kihasználva, hogy a sértett nem figyel, kikapja a táska tetején levő pénztárcát, és elszalad vele (EBD 2018.B.26.).

[61] Kifosztásként minősül ugyanakkor, amennyiben az idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva a bűncselekmény felismerésére vagy elhárítására korlátozottan képes személy kifejezett összezavarásával történik a dologelvétel, függetlenül attól, hogy az a lakás mely helyiségéből valósult meg. Döntő jelentősége annak van, hogy a bűncselekmény megvalósítását a sértett állapota teszi-e lehetővé vagy legalábbis jelentős mértékben megkönnyíti-e [Kúria Bfv.II.958/2023/13. (BH 2024.176.I.)].

[62] A cselekmény kifosztásként minősülésének alapvető feltétele tehát a sértett állapotának felismerése és kihasználása, vagyis a bűncselekmény megvalósítását a sértett állapota teszi lehetővé, vagy legalábbis jelentős mértékben megkönnyíti {Kúria Bfv.II.879/2017. (BH 2018.160. [34] bekezdés), Bfv.II.458/2022/9. [108] bekezdés}. A kifosztás ezen elkövetési magatartásának fokozottabb társadalomra veszélyességét is ez adja [Kúria Bfv.I.594/2023/8. [37]-[38] bekezdés}.

[63] Akkor azonban, ha a dologelvétel, illetve a megtévesztés és a passzív alany a törvényben foglaltnak megfelelő speciális állapota között nincs kétséget kizáró összefüggés, a minősítő körülmény (törvényi tényállási elem) nem állapítható meg.

[64] A Kúria mindezek alapján egyetértett a felülvizsgálati indítványban foglalt, és a Legfőbb Ügyészség átiratában részletesen kifejtett azon érveléssel, hogy az idős kor, illetve a fogyatékoság mint objektív tény mellett a minősítő körülmény megállapítását az adott ügy – szintén a történeti tényállásban is rögzített – egyedi sajátosságai, így az adott (élet)helyzet együttesen eredményezhetik.

[65] Vagyis, amennyiben az elkövetés módja, körülményei nincsenek összefüggésben a bűncselekmény elhárítására vagy felismerésére képességgel, a minősítő körülmény megállapításának nincs helye. Ez az összefüggés egyben okozatosság is, ami azonban az irányadó tényállásban nem lelhető fel.

[66] Ugyanis az – egyébként szintén állattartással foglalkozó – I. rendű terhelt a sértettet nem az idős kora vagy egyéb fogyatékosága miatt kereste fel, választotta ki. Erre vonatkozóan a tényállás valójában semmilyen ténymegállapítást nem tartalmaz. A sértett értékének elvételére pedig nem olyan módon került sor, hogy a terheltek – a sértett figyelme elterelésével vagy egyéb trükkös, félrevezető, fondorlatos módon – olyan helyzetbe hozták volna, amelyet idős koránál fogva nem ismert fel, illetve ebbéli állapotából eredően nem lett volna képes elhárítani.

[67] A kifosztás büntette vonatkozásában rögzített tényállás szerint a sértett a megbeszélés helyszínéről ismeretlen okból távozott, hátrahagyva a tulajdonában lévő dolgokat. Erre azonban – egyéb ténymegállapítás hiányában, nem kizárhatóan – a saját akaratából, nem megtévesztés vagy egyéb elkövetői jogtalan ráhatás következtében került sor. Így nem a sértett idős kora vagy betegségei, illetve annak kihasználása adtak lehetőséget a dolog elvételére, hanem az I. rendű terhelt egyszerűen a sértett időleges távozását használta ki erre a célra.

[68] A teljes cselekménysor tényállásban leírt lefolyása tehát nem ad alapot arra, hogy a kétségtelenül időskorú, krónikus betegségekkel is küzdő sértett csikójának elvitele ezen állapotának kihasználásával történt.

[69] Az a tény, hogy a sértett a dologelvétel megtörténtét észlelte, és a csikó elszállítását nem tudta megakadályozni, a cselekmény minősítését nem érinti, mivel az elvétel (a birtokállapot megváltozását) követő sértetti magatartás nem lehet alap a kifosztás büntette törvényi tényállási elemének, a bűncselekmény felismerésére vagy elhárítására korlátozottan képes állapotnak a megállapítására. Ennek ugyanis a bűncselekmény megkezdését, illetve véghezvitelét kell elősegítenie.

[70] A kifosztás büntette tényállási elemének hiányában szóba jövő bűncselekmény a lopás, amelynek szintúgy a – jogtalan eltulajdonítási célú – elvétel az elkövetési magatartása.

[71] Az Btk. 366. § (1) bekezdés c) pontjában meghatározott kifosztást a lopás alapesetétől a passzív alany speciális volta határolja el, hiszen a bűncselekmény passzív alanya (sértett) védekezésre képtelen személy vagy helyzeténél vagy állapotánál fogva csak korlátozottan képes a bűncselekmény felismerésére vagy elhárítására, továbbá az elkövető a passzív alanynak ezt az állapotát felismeri és azt kihasználva követi el a cselekményét.

[72] A lopás és a csalás bűncselekmény közötti elhatárolás alapja pedig a törvényi tényállásaik eltérő elemei. Az állandó bírói gyakorlat szerint nem csalás, hanem lopás valósul meg, ha a megtévesztés a dolog elvételének a megkönnyítését szolgálja, és a megtévesztés hatására nem maga a sértett rendelkezik a vagyontárgy átadásáról (BH 1994.648.I.). Más szóval csalásként a cselekmény akkor minősülhet, ha a dolgot, a tévedésbe ejtés vagy tévedésben tartás hatására a sértett adja át az elkövetőnek vagy más személynek.

[73] Ez a sértett pénzátadásai vonatkozásában aggálytalanul megállapítható, míg az I/B. tényállási pontban elkövetési tárgyként szereplő csikót nem a sértett adta át, hanem a sértett távollétében a terheltek vették el, ekként a lopás tényállási elemei valósultak meg, azzal, hogy

egyidejűleg közokirat elvétele is történt. A cselekmény helyes minősítése ezért – kifosztás büntette és közokirattal visszaélés vétsége helyett – a Btk. 370. § (1) bekezdésébe ütköző, de a (2) bekezdés b) pont be) alpontjára figyelemmel a (3) bekezdés b) pont ba) alpontja szerint minősülő lopás büntette.

[74] A jogerős ítélettel társtettesként elkövetett csalás büntetteként értékelt cselekmény tekintetében, a sértett megtévesztése kapcsán a tényállás a terhelték tudattartalmán túl mindössze azt tartalmazza, hogy az I. rendű terhelt erőszakos fellépése és nyomásgyakorlása miatt adott át a sértett egy alkalommal 100.000 forintot. Ez azonban a sértett törvényben rögzített, a minősítő körülményt jelentő tulajdonságaival szintén nincs összefüggésben. Emellett a tényállás más részeiből sem derül ki az, hogy az állattartással foglalkozó sértett aktuális állapota mennyiben játszott közre az állatok adásvételével összefüggő megtévesztésében, ezen okozati összefüggés hiányában pedig a csalás minősített esete sem állapítható meg. E cselekmény tehát helyesen a Btk. 373. § (1) bekezdése, és a (2) bekezdés a) pontja szerint minősül.

[75] Az I. rendű terhelttel szemben további egyrendbeli csalás vétségét állapított meg a bíróság (II. tényállási pont), amelyet a felülvizsgálati indítvány nem érintett.

[76] 4. A felülvizsgálati indítvány a téves minősítés mellett a jogerős ítélettel kiszabott büntetés enyhítésére is irányult.

[77] A Kúria a kifejtettek szerint megállapította, hogy a Be. 649. § (1) bekezdés b) pontjában foglalt felülvizsgálati ok egyik feltétele, a terhelt terhére megállapított bűncselekmény törvénysértő minősítése fennáll.

[78] További feltétel, hogy a bűncselekmény törvénysértő minősítése (illetve a Btk. más szabályának megsértése) mellett a kiszabott büntetés vagy alkalmazott intézkedés is törvénysértő legyen. A büntetőeljárás törvény megfogalmazása alapján egyértelmű, hogy ezen két feltétel között okozati összefüggésnek kell fennállnia, vagyis a büntetés vagy intézkedés törvénysértő jellegét a bűncselekmény törvénysértő minősítése, illetve a Btk. más szabályának a megsértése kell, hogy okozza. A Btk. olyan szabályának megsértése, amely a kiszabott büntetést vagy alkalmazott intézkedést törvénysértővé nem teszi, felülvizsgálati eljárást nem alapoz meg. Ugyancsak nem alapoz meg felülvizsgálati eljárást a minősítés törvénysértő jellege akkor, ha az nem eredményez törvénysértő büntetést (Kúria Bfv.I.31/2024/8.).

[79] A törvény önmagában a büntetés mértékét illetően nem teszi lehetővé a felülvizsgálatot. A kiszabott büntetés és az alkalmazott intézkedés felülvizsgálatának csak akkor van helye, ha az törvénysértő minősítés eredménye, vagy annak neme és mértéke a Btk. valamely mérlegelést nem tűrő rendelkezésébe ütközik.

[80] A helyes minősítés szerint a különös visszaeső I. rendű terhelttel szemben a halmazati büntetési tételkeret három hónaptól 6 év 9 hónapig terjedő szabadságvesztés [Btk. 81. §, 89. § (1) bekezdés], amelynek középértéke 3 év 6 hónap [Btk. 80. § (2) bekezdés].

[81] Ebből következően az I. rendű terhelttel szemben kiszabott 4 év szabadságvesztés a büntetési tételkereten belüli, vagyis törvénysértőnek nem tekinthető. Nem állapítható meg az sem, hogy a kiszabott büntetés a Btk. más, a minősítésen túli szabályát sértene, erre a felülvizsgálati indítvány sem hivatkozott.

[82] Kétségtelen, hogy az I. rendű terhelttel szemben kiszabható büntetési tételkeret a helyes minősítéssel jelentősen megváltozott, azonban megállapítható az is, hogy a kiszabott büntetés az I. rendű terhelt vonatkozásában irányadó középértéktől sem tér el jelentősen.

[83] A büntetés céljára vonatkozó, valamint a büntetés kiszabásának elveit tartalmazó anyagi jogi rendelkezések esetleges megsértése azonban a felülvizsgálatot nem alapozza meg,

ezek ugyanis nem olyan rendelkezések, amelyek nem tűrnek mérlegelést. Így nem vizsgálható az sem, hogy a bíróságok a büntetés kiszabása során az enyhítő és súlyosító körülményeket miként vették figyelembe. Emiatt a felülvizsgálati indítványnak a bünteteskiszabást befolyásoló tényekre, így az I. rendű terhelt időközben rosszabbodott egészségi állapotára hivatkozása nem vehető figyelembe.

[84] A Kúria hivatalból vizsgálta a Be. 649. § (2) bekezdésében foglalt eljárási szabálysértéseket, az ott megjelölt, hatályon kívül helyezésre vezető eljárási szabálysértést nem állapított meg.

IV. A döntés elvi tartalma

[85] 1. A cselekmény nem minősül a Btk. 366. § (1) bekezdés c) pont 2. fordulata szerinti kifosztás büntettének, ha a sértett értékeinek elvételét nem az tette lehetővé, illetve nem az könnyítette meg, hogy a sértett a terheltek által – a figyelem elterelésével vagy egyéb félrevezető, fondorlatos módon – kialakított helyzetben az idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva nem ismerte fel vagy csak korlátozottan volt képes felismerni a dolog elvételét, illetve ebbéli állapotára tekintettel nem volt képes azt elhárítani.

2. Az ítéleti tényállásnak tartalmaznia kell azokat a jogilag releváns tényeket, amelyek alapján a passzív alany speciális minősége, mint jogkérdés megállapítható.

[86] V. Mindezek tükrében a Kúria a Be. 660. § (1) bekezdése szerinti tanácsülésen eljárva, a felülvizsgálati indítványnak nem adott helyt, ezért a megtámadott határozatot a Be. 662. § (1) bekezdése alapján, az I. rendű terhelt vonatkozásában hatályában fenntartotta.

[87] A Kúria az ügyben a Be. 655. § (2) bekezdés alapján öttagú tanácsban járt el.

[88] A végzés ellen a Be. 6. § (4) bekezdése alapján nincs helye fellebbezésnek; felülvizsgálatát a Be. 650. § (1) bekezdés b) pont második fordulata zárja ki.

[89] A Be. 652. § (6) bekezdése szerint minden jogosult csak egyszer nyújthat be felülvizsgálati indítványt, kivéve, ha az újabb felülvizsgálati indítvány benyújtása a Be. 649. § (3)-(5) bekezdésén alapul. A Be. 656. § (4) bekezdés első fordulata pedig akként rendelkezik, hogy az ugyanazon jogosult által ismételt előterjesztett indítványt a Kúria érdemi indokolás nélkül elutasíthatja.

Budapest, 2025. március 25.

Dr. Gimesi Ágnes s.k. a tanács elnöke, Dr. Tuba István Krisztián s.k. előadó bíró, Dr. Domonyai Alexa s.k. bíró, Dr. Gunyecz Zoltán s.k. bíró, Dr. Kardos Andrea s.k. bíró